

Sverige i bilder, utförda i färgtryck.

22 B b Br. Fo1. 1881

1881

Got
Sv.
Allm
(B.)
FOL.
1881

SYERIGE

I BILDER, UTFÖRDA I FÄRGTRYCK.

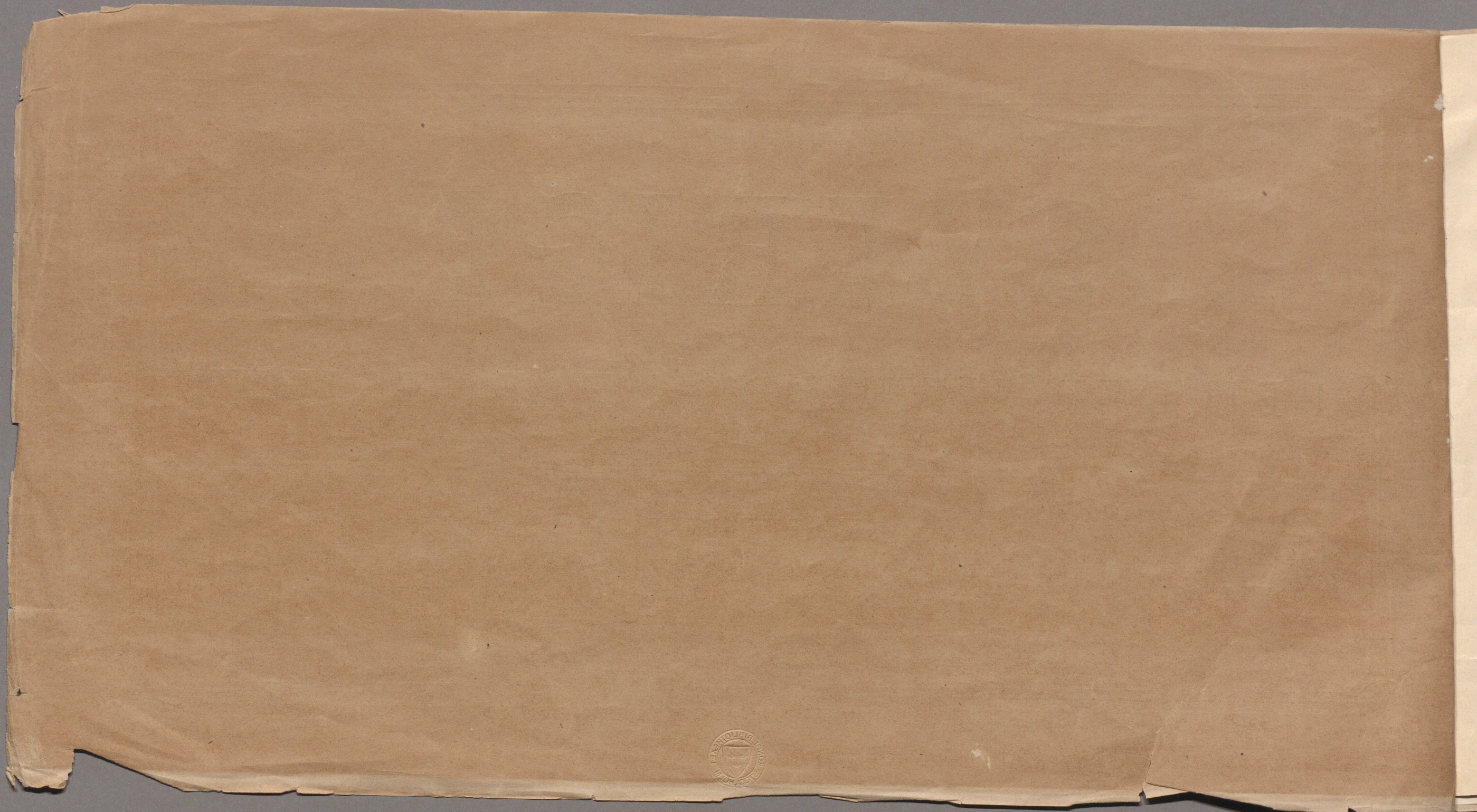
HÄFTET 1.

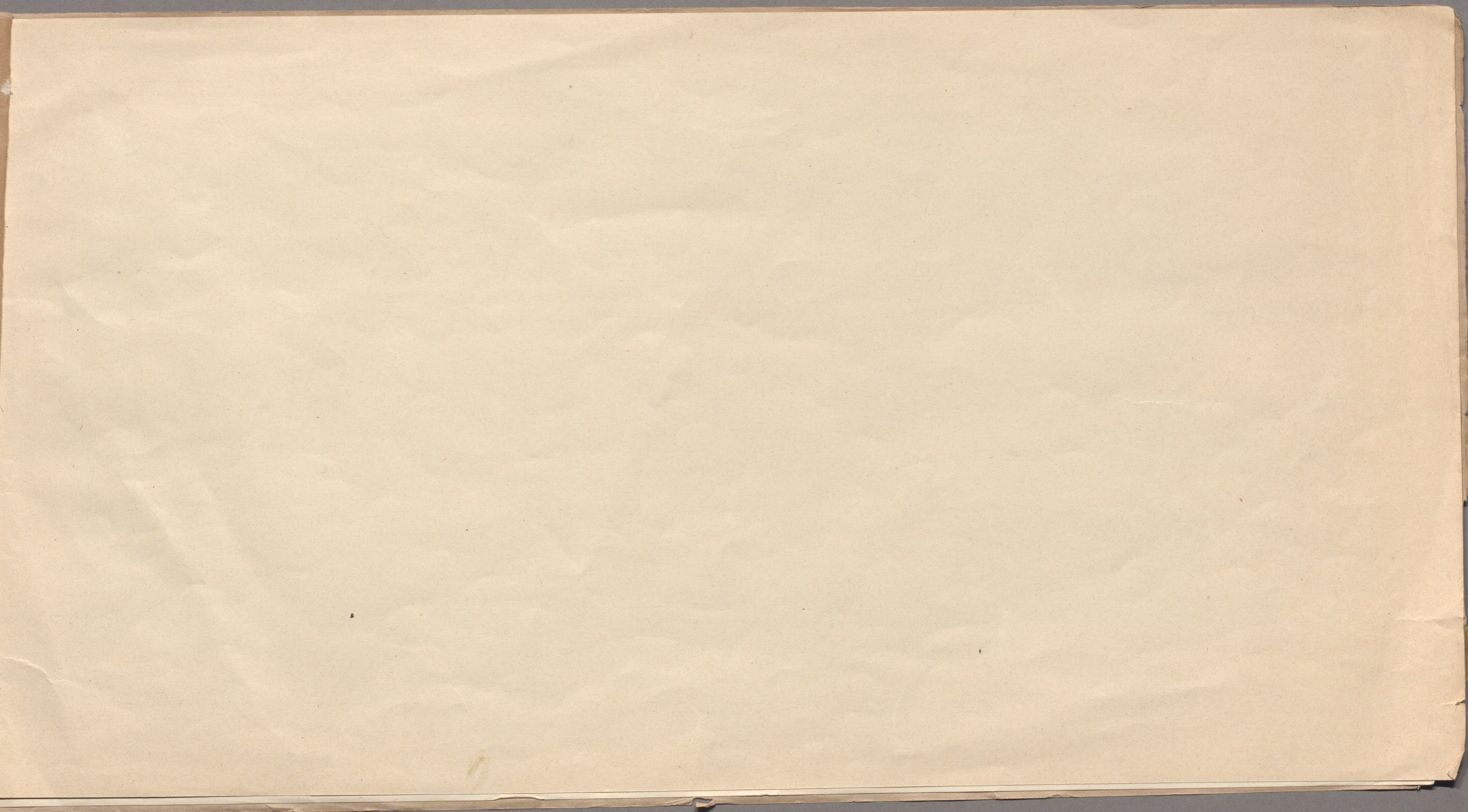
(Profhäfte.)

Pris: 15 öre.

STOCKHOLM, CENTRAL-TRYCKERIET.

STOCKHOLM

sedt från saltsjön.

Stockholm, Central-Tryckeriet.

	SÖDERMALM.							NORMALM.
6. Katarina Kyrka.		5. Maria kyrka.	3. Riddarholmskyrkan.	7. Kungsholmskyrkan.				
	14. Kastellholmen.		4. Tyska kyrkan. 2. Storkyrkan.	1. Slottet.	8. Jacobs kyrka.	9. Klara kyrka.	10. Adolf-Fredriks kyrka.	
			13. Skeppsholmen.	12. Nationalmuseum.	16. Kungsträdgården.	15. Berzelii park.	11. Ladugårdslandskyrka.	

STOCKHOLM.

Under den äldre medeltiden hände det ofta, att de då halfvilda folkslagen på andra sidan om Östersjön med sina rövvarflottor trängde in i Mälaren och förhärjade det inre af Svealand. Den mäktige Birger Jarl beslöt emellertid att göra ett slut på detta ofog genom att, som han sade, sätta »ett lås för den sjö». Han befäste Mälarens utlopp och omgaf de tre invid hvarandra liggande holmarne med murar och torn. Innanför dessa murar uppväxte en stad, som på grund af sin i många afseenden fördelaktiga belägenhet snart blef rikets hufvudstad. Stockholms första privilegier utfärdades under åren 1255—60. Längre omfattade staden dock endast Helgeandsholmen, Kedjeskär eller n. v. Riddarholmen samt Stadsholmen, hvars ringmur sträckte sig der nu Öster- och Vesterlånggatorna ligga, och upp till muren gick Saltsjöns och Mälarens vatten. Så liten var den egentliga staden i de äldsta tiderna. På den högsta delen af Stockholm byggde jarlen tornet Kärnan, som blef medelpunkten af det senare uppförda slottet och erhöll namnet Tre Kronor. Äfven till den i närheten deraf belägna Bykyrkan, nu Storkyrkan, lades grunden af Birger Jarl. Magnus Ladulås uppbauade ett kloster på Kedjeskär, som derfor sedan kallades Gråmunkeholmen, och lade på det n. v. Norrmalm, eller det norr om strömmen liggande fastlandet, grunden till S:t Klaras nunnekloster, hvars kyrka ännu qvarstår. Efter hand tillvexte staden, och ännu ett kloster anlades i närheten af den n. v. Tyska kyrkan. Äfven Åsön, nu Södermalm, började tidigt bebyggas.

Under medeltiden var Stockholm ofta skådeplatsen för stora historiska tilldragelser. Så afgjordes på Brunkeberg å Norrmalm Sveriges frihet genom Sten Sture den äldres seger öfver danske konungen Kristian I (1471). Att

stadens folkmängd redan då var betydlig, finner man af uppgiften, att icke mindre än 1,500 människor der dogo af pesten i året 1484. Om Stockholms blodbad (år 1520) och de belägringar, staden uthärdat, är här icke tillfälle att tala. Gustaf I förbättrade stadens befästningar och utvidgade slottet, men lät nedrifva de på Norr- och Södermalm varande kyrkor och andra byggnader, såsom hinderliga för stadens försvar. Malmarne började dock snart åter bebyggas, och Norrmalm, nu den bäst bebyggda af alla stadsdelarne, fick 1604 egna stadsrättigheter, men införlivades redan 1635 jemte Södermalm med staden Stockholm, som sedan dess alltjemt tillvext. Johan III uppbauade de af fadren rifna kyrkorna. Under Sveriges stormagtstid förskönades staden af de rika adelslägterna med praktfulla palats. Karl X lät uppföra Katarina kyrka, och det nya, för sin ovanligt rena stil och sitt makalösa läge berömda slottet uppbauades (efter det gamlas brand 1697) under förra hälften af det adertonde århundradet. Operahuset och den ståtliga Norrbro byggdes i Gustaf III:s tid. Mäktigast har dock Stockholm gått framåt under de sist förflutna 50 åren, såväl hvad angår befolkningens tillvext som byggnadernas mängd och ansenlighet, äfvensom stadens förskönande i alla afseenden. I synnerhet har Norrmalm jemte det dertill hörande Ladugårdslandet oupphörligt tillvext och har nu hufvudstadens vackraste byggnader och offentliga platser att uppvisa; hela gator med praktiga hus hafva under blott några få år uppstått å Ladugårdslandet, som tycks komma att öfverflygla hela den öfriga staden.

Det nuvarande Stockholm består af följande delar:

1) Den egentliga staden, som utgöres af Stadsholmen, Riddarholmen och

Helgeandsholmen. I det högt liggande norra hörnet af Stadsholmen reser sig det herrliga slottet, Sveriges konungaborg. På samma holme märkas dessutom Storkyrkan och Tyska kyrkan, kanslihuset med regeringens embetslokaler, riksbanken, riddarhuset, börsen, rådhuset samt Gustaf I:s, Gustaf III:s och Karl Johans bildstoder. På Riddarholmen: Riddarholmskyrkan, Sveriges framlidne konungars sista hvilostad, riksdagshuset, Svea hofrätt, riksarkivet och Birger Jarls, stadens grundläggares, bildstod. På Helgeandsholmen, öfver hvilken framgår den breda och väldiga Norrbro, ligger det präktiga kungliga stallet och nedanför bron, ombrusad af den väldiga strömmen, den lilla förtjusande Strömparterren.

2) Norrmalm med Riddarholmen, fordom skild från Norrmalm genom Näckströmmen. På Norrmalm märkas Klara, Jakobs, Adolf Fredriks och Johannis kyrkor, den storartade centralstationen, observatoriet, operahuset, vetenskapsakademiens palats med statens stora naturvetenskapliga samlingar, tekniska högskolan, det nya präktiga latinläroverket och åtskilliga andra undervisningsanstalter, Gustaf Adolfs torg med den store konungens bildstod, den vackra kungsträdgården med stoderna af Karl XII och Karl XIII samt Berzelii park, som fått sitt namn af den berömde kemistens der uppresta bild. På Blasieholmen ligga Blasieholmskyrkan, den vackra Synagogan och det praktfulla nationalmuseum, i hvilket äro inrymda statens rika konstskatter och historiska samlingar.

3) Ladugårdslandet, som ligger öster om Norrmalm och först under drottning Kristinas tid började bebyggas. Här ligger den ståtliga, för ej många år sedan fullbordade Ladugårdslandskyrkan äfvensom reformerta församlingens kyrka. I denna stadsdel äro de stora gardeskasernerna förlagda, och strax utanför dess gräns de storartade byggnaderna för Svea artilleriregimente. I den förr mycket försummade, men nu utmärkt vackra och väl vårdade park, som af ålder benämnes Humlegården, är det präktiga riksbiblioteket beläget, i hvars närhet vår namnkunnige Linnés bildstod snart skall resas.

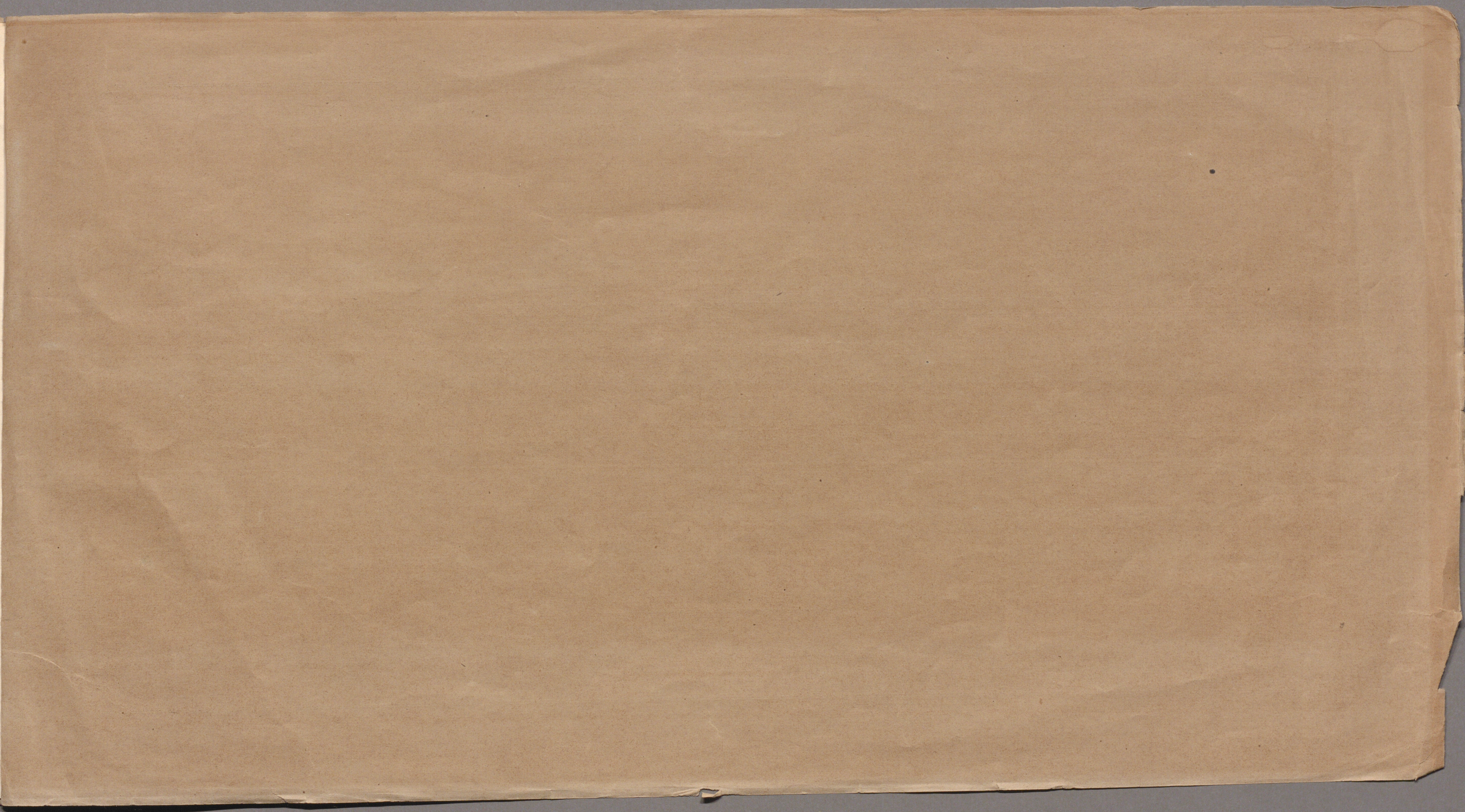
4) Kungsholmen, fordom kallad Munklägret, med den ganska högt liggande Kungsholmskyrkan. På denna holme finnas äfven stadens och länets förnämsta sjukvårdsanstalter, det karolinska institutet för läkare, allmänna barnbörds-huset och rikets myntverk.

5) Södermalm med Långholmen och Reimersholm. Mellan Staden och Södermalm är anlagd en sluss för fartyg, som gå till eller från Mälaren, hvars vattenyta i allmänhet är betydligt högre än Saltsjöns. Större delen af Södermalm utgöres af grästensberg, som på många ställen äro öfver 100 fot höga och på malmens norra sida mycket branta. På högsta punkten af denna bergås ligger Mosebacke, hvarifrån man har en vidsträckt utsigt öfver stad och land och sjö. På Södermalm märkas äfven Katarina och Maria kyrkor, af hvilka den förra är mycket högt helägen och berömd för sin sköna och ståtliga tornbyggnad. Märklig är äfven sammanbindningsbanans tunnel, som är sprängd genom berget djupt under de ofvan liggande husen.

6) Saltsjö-öarne: Skeppsholmen, Kastellholmen, Djurgården och Beckholmen. Den förstnämnda är station för den del af rikets flotta, som är förlagd i Stockholm. Djurgården är en stor herrlig lustpark, visserligen i mycket förskönad af konsten, men dock hufvudsakligen af naturen så rikt utrustad och omhuldad, att knappt någon hufvudstad har något dermed jemförligt att erbjuda.

Om också Stockholm i palatsens antal och prakt ej kan jämföras med Europas större hufvudstäder, öfverträffar det dock de flesta bland dem genom sitt herrliga läge och sina natursköna omgifningar, så att det sällan förfelar att på främlingen göra ett lika tjusande som storartadt intryck. Med full rätt hafva vi derför ock skäl att vara stolta öfver vår hufvudstad, »den sköna mälardrottningen».

Stockholm har en omkrets af ungefär 2 mil och räknar för närvarande omkring 170,000 innevånare.

ANMÄLAN.

Sverige i bilder, utförda i färgtryck, skall innehålla utsigter af vårt lands förnämsta städer, slott och andra märkliga byggnader, jemte afbildningar af landskapspartier, berömda för sin naturskönhet. I hvarje häfte (utom profhäftet) inrymmas två taflor af lika storlek med den i detta häfte intagna; och kommer en kortfattad text att åtfölja bilderna. Arbetets första serie skall omfatta 12 häften och utkomma under loppet af två år. Priset för detta häfte är 15 öre, men för häftet n:o 2 och hvarje derefter följande 25 öre.

Stockholm i December 1881.

Föreningen för spridande af sann folkupplysning.